

Darko Breitenfeld, Vladimir Breitenfeld,
Darko Kristović, Marija Živković, Velimir Milošević

Skladatelji i kuga

Kuga je jedna od najvećih pošasti koje su se ikada pojavile na Zemlji, a karakteriziraju ju razne epidemije (pod koje se mogu sakriti i pjegavac i druge pošasti), često sa smrtnim ishodom, uz glad, seljenja, bježanja – migracije, nemire i ratove. Plodno tlo za njezino širenje bio je način života. Velika je briga bila opskrba zdravom vodom za piće i kuhanje, jer se pila riječna voda, u koju se bacalo smeće, strvine i pralo rublje, te čistoća ulica, na koje su bacali smeće, nastambe koje su bile izvan higijenskih standarda te kvaliteta živežnih namirnica. Epidemije kuge u srednjem vijeku nisu bile ništa manje žestoke od onih u starom vijeku, a najpoznatija epidemija je bila za vrijeme vladavine cara Justinijana, u VI. stoljeću, tzv. Justinijanova kuga. Najstrašnija epidemija kuge u povijesti bila je u XIV. stoljeću, pod nazivom »crna smrt«. Započela je 1322. godine u Indiji, odakle su ju hodočasnici prenijeli u Kinu te je ubrzo bila zahvaćena cijela Azija, a počela se širiti i Europom i sjevernom Afrikom. Ukupno je umrlo 50 milijuna ljudi, od toga 25 milijuna u Europi, a epidemija je zahvatila i naše krajeve, gdje je osobito stradao Split, Zadar i Dubrovnik, u kojem je 1377. godine uvedena prva karantena. Usprkos karantenskim mjerama, epidemije kuge harale su i u XVI. i XVII. stoljeću, a posebno su jako bile zahvaćene Italija i Njemačka.

POZNATI SKLADATELJI UMRLI OD KUGE

ADAM VON FULDA
(1445. – 1505.)

Njemački je skladatelj te glazbeni teoretičar i publicist. Umro je od kuge, u dobi od 60 godina, u Wittenbergu.

JACOB OBRECHT
(1457. – 1505.)

Nizozemski je skladatelj. Bio je slaba zdravlja te se već s 50 godina povukao iz javnog života, a pet godina kasnije umro je od kuge u Ferrari.

ALEXANDER AGRICOLA
(ACKERMAN) (1445. – 1506.)

Flamanski je skladatelj. Djelovao je u Valladolidu, gdje je i umro, u dobi od 60 godina, u okviru kužne pošasti.

BALINT BAKFARK
(1507. – 1576.)

Mađarski je skladatelj i lutnjist. Tijekom pošasti kuge pobjegao je iz Beča u Padovu, ali, nažalost, prekasno. Umro je od kuge, a gotovo svi njegovi rukopisi su spaljeni. Imao je tada 69 godina.

FRANCESCO GUERRERO
(1528. – 1599.)

Španjolski je skladatelj. Rođen je, djelovao i umro u Sevilli, od kuge.

SALOMONE ROSSI
(1570. – 1630.)

Talijanski je skladatelj i instrumentalist. Stanujući u židovskom getu u Mantovi, vjerojatno je sa 60-ak godina, umro je nastradav-

ši u velikoj pošasti kuge koja je zahvatila Montovu i kojom prigodom je razoren tamošnji geto.

ERASMUS WIDMANN
(1572. – 1634.)

Njemački je skladatelj. U poslovnom životu imao je neprilike radi sklonosti ženama. Pri kraju života je osiromašio i dosta pobolijevao. Na kraju je zajedno s cijelom obitelji bio žrtva pošasti kuge, umrijevši sa 62 godine.

VINKO JELIĆ
(1596. – 1636.)

Hrvatski je skladatelj i orguljaš. U jeku Tridesetogodišnjeg rata nestao je službujući kao svećenik u Zabernu (Elzas), u okviru kužne pošasti koja je tada tamo vladala,

usred ratnih zbivanja praćenih siromaštvom, gladi i bolešću. Iz dosadašnjih se objavljenih podataka ne može ni za jednu od mogućnosti naći potvrda što se točno s Jelićem zbililo.

ANDREA FALCONIERI
(1585. – 1656.)

Talijanski je skladatelj i lutnjist. Bio je žrtva pošasti kuge, umrijevši s 80-ak godina. Mogao je umrijeti i od koje druge

bolesti koja je zahvatila njegov starački, nemoćan, možda i glađu izmoren organizam, ili u ratu, u dobi od 70 godina.

JOHANN HEINRICH SCHMELZER (1623. – 1680.)

Austrijski je skladatelj i violinist. Zbog pošasti kuge pobjegao je u Prag, no epidemija zahvaća i taj grad. Obolijeva od kuge i umire s 57 godina.

kćer. Sve te okolnosti uzrokovale su nekoliko psihičkih kriza, koje su ga konačno dovele do sloma. Zbog društvenog neuklapanja, koje je naginjalo mazohizmu, dopustio je da ga bičuju. To je bio jedini način na koji je mogao u potpunosti »isprazniti« svoje tijelo. Umro je tri tjedna nakon smrti svojega jedinog sina Emanuela, koji je rođen u braku s prvom ženom. Umro je s 47 godina, duboko depresivan, vjerojatno od posljedica astme. Bilo je to za vrijeme kužne pošasti. Postojale su i glasine da ga je druga žena ubila.

POZNATI SKLADATELJI UMRLI ZA VRIJEME KUGE:

ADRIAN WILLAERT
(o. 1490. – 1562.)

Flamanski je skladatelj renesanse i osnivač venecijanske škole te jedan od najrepresntativnijih članova generacije sjevernih skladatelja. Umro je za vrijeme epidemije kuge, sa 72 godine.

HUBERT WAELRANT (WAELRAND) (o. 1517. – 1595.)

Flamanski je skladatelj, pedagog i glazbeni urednik u renesansi. Umro je za vrijeme epidemije kuge, sa 78 godina.

GIOVANNI GABRIELLI
(1554. – 1612.)

Talijanski je skladatelj i orguljaš. Bolovao je od bubrežnog kamenca te je i umro od posljedica te bolesti. Zbog čestih velikih bolova sve više izostaje iz službe. Umro je od bubrežnih komplikacija (kamenaca), s 57 godina. Bio je dosta hendikepiran od bolesti tijekom posljednjih nekoliko godina života, a budući da je umro u vrijeme kužne pošasti, dolazi i to kao uzrok smrti u obzir.

MICHAEL PRAETORIUS
(1571. – 1621.)

Njemački je skladatelj. Nije se štedio u svojem radu, kao niti u načinu života, tako da je pretjerao i u piću. Dugo je bolovao, smatrali su ga ovisnikom o alkoholu te je umro u 51. godini, bogat i uvažen, vjerojatno od posljedica alkoholizma.

GIOVANNI PIERLUIGI DA PALESTRINA (1525. – 1594.)

Talijanski je skladatelj. Bio je druželjubiv i obiteljski čovjek, sklon obiteljskomu životu i brižan prema obitelji. Doživio je niz obiteljskih trauma. Za pošasti influence ili kuge izgubio je dva sina te ženu, 1580. godine. Sam je bio privremeno bolestan. Osobito teško je obolio 1578. godine, a dvije godine poslije jedva se izvukao nakon ženine smrti. Godinu dana prije smrti namjeravao se povući u miran život, možda i radi lošijeg zdravlja, iako se to nije moglo jasno primijetiti. Naglo je obolio te je nakon nekoliko dana umro, u 69. godini. Nije u potpunosti sigurno je li umro od upalnoga infektivnog oboljenja (kuge?) ili kardio-cerebro-vaskularne bolesti.

CARLO GESUALDO
(1566. – 1613.)

Talijanski je skladatelj. Oženio se svojom rođakinjom, no ona nije bila odana ni vjerna žena te ju je kaznio ubivši ju. Kasnije se oženio nećakinjom vojvode, ali brak mu je propao i taj put. Postojale su i teorije da je ubio svoju mlađu, možda vanbračnu

CLAUDIO MONTEVERDI
(1567. – 1643.)

Talijanski je skladatelj i violinist. S 40 godina dogodila mu se obiteljska tragedija, umire mu žena i on ostaje sam s dva mala djeteta, što rezultira depresijom, bolešljivošću i smanjenim djelovanjem. To se kasnije pogoršalo za vrijeme epidemije kuge, koja je eliminirala gotovo sve društvene manifestacije, uključujući i izvođenje glazbenih djela. Nakon dužeg putovanja, koje je rezultiralo iscrpljenošću, umro je u vrućici, sa 76 godina, vjerojatno od staračke upale pluća.

GIOVANNI PAISIELLO
(1740. – 1816.)

Talijanski je skladatelj. Umro je s navršenih 76 godina, relativno mirno, postupno, navodno od jetrene bolesti praćene me teorizmom. Budući da se ne na-

MANJE POZNATI SKLADATELJI UMRLI OD KUGE ILI ZA VRIJEME KUŽNIH EPIDEMIJA::

Od HRVATA u vrijeme kužnih pošasti umrli su: Petar **Hektorović** (1487. – 1572.), Julije Skjavetić (1530. – kraj XVI. st.), Ivan Lukačić (1575. – 1648.).

Među TALIJANE spadaju: Girolamo Parabosco (1524. – 1557.), Nicola Vicentino (1511. – 1576.), Alessandro Striggio (1536. – 1592.), Giovanni Cima (1570. – 1630.), Giovanni Fontana (1589. – 1630.), Alessandro Grandi (1586. – 1630.), Giulio Cesare Monteverdi (1573. – 1630.), Vincenzo Pellegrini (1562. – 1630.), Orazio Scaletta (1550. – 1630.), Leonardo Simonetti (kraj XVI. st. – 1630.), Carlo Farina (1600. – 1640.), Francesco Anzalone (1607. – 1656.), Giacinto Anzalone (1606. – 1656.), Erasmo Bartoli (1606. – 1656.), Carlo Capellini (1650. – 1683.), Giovanni Legrenzi (1626. – 1690.), Giovanni Battista Vitali (1632. – 1692.), Achille Simonetti (1857. – 1928.); također umrli od kuge ili za vrijeme te pošasti.

NIJEMCI: Matthias Greiter (1495. – 1550.), Sigmund Hemmel (1520. – 1564.), Jobst von Brandt (1517. – 1570.), Johannes Mangon (1525. – 1578.), Leonhard Lechner (1553. – 1606.), Samuel Besler (1574. – 1625.), Georg Engelmann (1575. – 1632.), Samuel Michael (1597. – 1632.), Johann Staden (1581. – 1634.), Bartholomäus Helder (1585. – 1635.), Christian Keiffe-

vodi vodena bolest, vjerojatno se nije ni radilo o cirozi jetara, već možda o malignom oboljenju trbušnih organa, popraćeni metastazom u jetrima. Bilo je to vrijeme kužne pošasti.

rer (1575. – 1635.), Melchior Teschner (1584. – 1635.), Johann Ulrich Steigleder (1593. – 1635.), Daniel Friderici (1584. – 1638.), Samuel Scheidt (1587. – 1654.), Heinrich Scheidemann (1595. – 1663.), Christian Geist (1650. – 1711.); umrli su za kužne pošasti, dok je Johann Kuhnau (1660. – 1722.) jedva izbjegao kugu.

ENGLEZI: Robert White (1538. – 1574.), Thomas Weelkes (1576. – 1623.), Jeremiah Clarke (1674. – 1707.).

NIZOZEMCI: Henri Arnaut de Zwolle (1400. – 1466.), Thomas Crecquillon (1510. – 1557.), Adrianus Coclico (1500. – 1562.), Baudouin Hoyoul (1548. – 1594.).

BELGIJANCI: Jean de Chaynee (1540. – 1577.), Giaches de Wert (1535. – 1596.), Tiburtius van Brussel (1605. – 1669.).

ŠPANJOLCI: Antonio de Cabezon (1510. – 1566.), Sebastian Raval (1550. – 1604.), Pablo Bruna (1611. – 1679.), Juan Garcia de Salazar (1639. – 1709.), Juan Bautista Jose Cabanilles (1644. – 1712.), umrli su od kuge odnosno za vrijeme te strašne epidemije.

Navodimo još i **FRANCUZA** Pierrea Scudoua (1806. – 1864.), **AUSTRIJANCA** Petrusa Tritoniusa (1465. – 1525.), **ČEHA** Jakuba Jan Ryba (1765. – 1815.) te **ŠVICARCA** Cosmasa Aldera (1500. – 1550.), za koje se također smatra da su umrli od kuge i za vrijeme kužne pošasti.

RASPRAVA

Prosjek preživljavanja skladatelja. Bili su to češće stariji ljudi, neotporni na bolesti, a i manjih sposobnosti bježanja u sigurnije krajeve. Najviše je bilo Nijemaca, Talijana, zatim Španjolaca, Nizozemaca, Belgijanaca, Austrijanaca, Engleza i Hrvata. Uključeni su skladatelji umrli od kuge ili za vrijeme kuge, odnosno od akutnih bolesti u kužnim razdobljima i područjima. Po toj interpretaciji, uključili smo više od 70 skladatelja, a moglo bi se govoriti i o stotinjak skladatelja.

SAŽETAK

Iako se u svijetu navode epidemije ograničene na neke zemlje, u biti su bila zahvaćena njima i njihovim posljedicama i šira područja, što se vidi iz toga što su neki skladatelji zbog kuge ili za vrijeme kuge pomrli na vrlo široku području Europe te mimo uskoga službenog trajanja pojedinih epidemija. U ovom članku prikazali smo poznatije skladatelje koji su umrli od kuge ili za vrijeme kuge, a manje poznate navodimo po nacionalnosti, također kronološki, po godini smrti. Iako su neki od njih označeni da su umirali od drugih bolesti, one bi se zapravo mogle svesti i pod širu interpretaciju kužnih bolesti. Niz tadašnjih skladatelja je s manje ili više uspjeha bježao nadaleko od epidemije kuge, a mnogima su stradali i članovi obitelji (Monteverdi, Kuhnau).

ZAKLJUČAK

Veći je broj skladatelja starije dobi, osobito iz Srednje Europe, umro od kuge ili sličnih »kužnih« bolesti za vrijeme kužne pošasti. Dosada nije zabilježen tako velik broj skladatelja u širem kontekstu kuge.